

THIẾT KẾ TRẮC NGHIỆM KHÁCH QUAN TRONG ĐÁNH GIÁ TRI THỨC HỌC SINH PHỔ THÔNG

Ngô Quang Sơn
Bộ Giáo dục và Đào tạo.

1. Trắc nghiệm khách quan

Trắc nghiệm khách quan đã được đưa vào quá trình dạy học nhằm góp phần đổi mới phương pháp dạy học cũng như phương pháp kiểm tra đánh giá.

“Trắc nghiệm khách quan (TNKQ) là những câu hỏi mà trong đó câu trả lời của học sinh (HS) phải sao cho về nguyên tắc có thể chấm được bởi những người không phải là chuyên gia nếu họ sử dụng đáp án đã được chuẩn bị sẵn” - Patrick Griffin (Australia).

2. Các loại câu hỏi trắc nghiệm khách quan

Theo chúng tôi, một số dạng câu hỏi TNKQ thông dụng hiện nay là:

- Trắc nghiệm Đúng/Sai (True or False Question hoặc Yes/No Questions);
- Câu hỏi Nhiều lựa chọn (Multiple Choice Questions);
- Trắc nghiệm Điền khuyết/điền thế (Supply Items/ Completion/ Blank Filling);
- Trắc nghiệm Nối cột (Matching Items);
- Trắc nghiệm Mô hình (Picture Items);
- Trắc nghiệm dạng hỗn hợp (Mix Test).

3. Kỹ thuật soạn câu hỏi trắc nghiệm khách quan

3.1. Câu hỏi trắc nghiệm khách quan dạng Đúng/Sai

a) Khái niệm

Câu hỏi TNKQ dạng Đúng/Sai là dạng trắc nghiệm mà nhà sư phạm đưa ra một câu phát biểu và yêu cầu người học trả lời bằng cách lựa chọn Đúng (Đ) hoặc Sai (S).

b) Cấu trúc

Câu hỏi TNKQ dạng Đúng/Sai thường gồm một câu phát biểu để HS xem xét đây là phát biểu đúng hay sai; hoặc gồm một phần phát biểu chính (phần dẫn) và hai phương án trả lời để HS chọn phương án trả lời đúng.

c) Kỹ thuật soạn

Bước 1: Xác định mục tiêu, điều kiện bài trắc nghiệm.

Bước 2: Đưa ra một tình huống (một mệnh đề, một biểu thức,...);

- Đưa ra 2 hướng suy nghĩ, một hướng suy nghĩ đúng, một hướng suy nghĩ sai mà HS thường mắc phải;

- Giải quyết tình huống theo 2 hướng suy nghĩ, tìm và ghi lại kết quả.

Bước 3: Viết thành câu hỏi TNKQ hoàn chỉnh.

3.2. Câu hỏi trắc nghiệm khách quan dạng nhiều lựa chọn

a) Khái niệm

Câu hỏi TNKQ dạng nhiều lựa chọn là dạng trắc nghiệm mà nhà sư phạm đưa ra một phát biểu cùng một số phương án để chọn và yêu cầu người học lựa chọn một (với dạng có một đáp án đúng) hoặc nhiều (với dạng có nhiều đáp án đúng) phương án phù hợp với nội dung đề ra.

b) Cấu trúc

Câu hỏi TNKQ dạng nhiều lựa chọn thường gồm 2 phần:

- Phần dẫn (phần gốc) nêu ra vấn đề, cung cấp thông tin cần thiết, một câu chưa hoàn chỉnh (bỏ lửng) hoặc nêu một câu hỏi.

- Phần các phương án để chọn, thường được đánh dấu bằng các chữ cái A, B, C, D,... hoặc các chữ số 1, 2, 3,... và có ít nhất là 3 (thường là 4) phương án để chọn.

c) Kỹ thuật soạn

Bước 1: Xác định mục tiêu, điều kiện bài trắc nghiệm.

Bước 2: Lựa chọn tình huống (mệnh đề, câu hỏi, phát biểu,...);

- Đưa ra các hướng suy nghĩ thường gặp;

- Giải quyết tình huống theo các hướng suy nghĩ đó;

- Đưa thêm các phương án nhiễu (nếu cần).

Bước 3: Viết thành câu hỏi TNKQ hoàn chỉnh.

3.3. Câu hỏi trắc nghiệm khách quan dạng điền khuyết

a) Khái niệm

Câu hỏi TNKQ dạng điền khuyết là kiểu trắc nghiệm có hình thức là một câu hỏi hoặc một phát biểu chưa hoàn chỉnh và yêu cầu người học viết câu trả lời cho câu hỏi hoặc điền vào phần phát biểu chưa hoàn chỉnh bằng một cụm từ, một từ, một kí hiệu, một công thức,... (có thể cho trước hoặc không cho trước).

b) Cấu trúc

Câu hỏi TNKQ dạng điền khuyết thường gồm 3 phần:

- Câu lệnh;
- Phần thân: câu hỏi hoặc phát biểu chưa hoàn chỉnh;
- Phần phương án chọn:
 - + Cho trước số phương án chọn, số phương án chọn có thể bằng hoặc nhiều hơn số chỗ trống cần điền;
 - + Phương án chọn để mở, HS tự chọn phương án điền.

c) Kỹ thuật soạn

Bước 1: Xác định mục tiêu, điều kiện bài trắc nghiệm.

Bước 2: Chọn tình huống (phát biểu, công thức, phép tính,...).

Bước 3: Viết thành câu hỏi TNKQ hoàn chỉnh.

3.4. Câu hỏi trắc nghiệm khách quan dạng nối cột

a) Khái niệm

Câu hỏi TNKQ dạng nối cột là dạng trắc nghiệm mà nhà sư phạm đưa ra các mệnh đề ở các cột khác nhau. Dựa trên một hệ thức tiêu chuẩn nào đó định trước, HS sẽ ghép mệnh đề ở các cột với nhau.

b) Cấu trúc

Cấu trúc của câu hỏi TNKQ dạng nối cột gồm có 2 phần:

- Câu lệnh;
- Nội dung được trình bày ở các cột (bảng truy và bảng chọn).

c) Kỹ thuật soạn

Bước 1: Xác định mục tiêu, điều kiện bài trắc nghiệm.

Bước 2: Chọn một số phát biểu hoàn chỉnh (công thức, biểu thức, câu văn,...) hoặc những dãy thông tin thuộc một vấn đề nào đó.

Bước 3: Viết thành câu hỏi TNKQ hoàn chỉnh.

3.5. Câu hỏi trắc nghiệm khách quan dạng mô hình

a) Khái niệm

Câu hỏi TNKQ dạng mô hình là dạng Test mà nhà sư phạm đưa ra cho người học một mô hình (bức tranh, biểu đồ, sơ đồ,...) chưa hoàn thiện và yêu cầu người học phải hoàn thiện mô hình đó.

b) Cấu trúc

Câu hỏi TNKQ dạng mô hình thường gồm 3 phần:

- Câu lệnh;
- Mô hình chưa hoàn chỉnh (bức tranh, biểu đồ, sơ đồ,...);
- Thông tin để hoàn chỉnh mô hình đó: Cho trước một số phương án để hoàn chỉnh mô hình (có thể có thêm một số phương án nhiễu).

c) Kỹ thuật soạn

Bước 1: Xác định mục tiêu, điều kiện bài trắc nghiệm.

Bước 2: Chọn mô hình hoàn chỉnh;

- Đưa ra các hướng suy nghĩ thường gặp của HS đối với mô hình đó;
- Lược bớt một số thông tin trên mô hình theo các hướng suy nghĩ của HS.

Bước 3: Viết thành câu hỏi TNKQ hoàn chỉnh.

3.6. Câu hỏi trắc nghiệm khách quan dạng hỗn hợp

a) Khái niệm

Câu hỏi TNKQ dạng hỗn hợp là dạng Test mà nhà sư phạm sử dụng kỹ thuật xây dựng của nhiều Test riêng lẻ để đưa vào cùng một yêu cầu đề bài.

b) Cấu trúc

Câu hỏi TNKQ dạng hỗn hợp thường gồm 2 phần:

- Câu lệnh;
- Nội dung: Tùy theo việc sử dụng kết hợp các dạng Test nào mà phần này có thể có các nội dung khác nhau: bức tranh, biểu đồ, các từ ngữ, kí hiệu,...

c) Kỹ thuật soạn

Bước 1: Xác định mục tiêu, điều kiện bài trắc nghiệm ;

Bước 2: Xác định các kiểu trắc nghiệm muốn kết hợp với nhau;

- Xây dựng trắc nghiệm theo cách xây dựng các kiểu trắc nghiệm đó.

4. Tiêu chí đánh giá một bài trắc nghiệm khách quan

4.1. Độ tin cậy của bài trắc nghiệm

Độ tin cậy của bài trắc nghiệm phụ thuộc vào những yếu tố sau:

- Mẫu các câu hỏi;
- Độ khó của bài trắc nghiệm;
- Tính may rủi của bài trắc nghiệm;
- Chiều dài của bài trắc nghiệm.

4.2. Độ giá trị của bài trắc nghiệm

Để đảm bảo độ giá trị, trước hết các trắc nghiệm phải thoả mãn các điều kiện sau:

- Các câu hỏi trắc nghiệm phải tiêu biểu cho tập cơ bản các câu hỏi;
- Số câu hỏi trắc nghiệm không thể quá nhỏ;
- Tập cơ bản các câu hỏi phải phản ánh đúng đặc điểm cần đánh giá.

Tài liệu tham khảo

1. Phó Đức Hòa (1996), *Xây dựng qui trình đánh giá tri thức của học sinh tiểu học*, Luận án Phó tiến sĩ Khoa học sư phạm - tâm lý, Hà Nội.
2. Chu Thị Hằng (2006), *Nghiên cứu vấn đề đánh giá tri thức học sinh bằng trắc nghiệm khách quan với sự hỗ trợ của một số phần mềm công cụ*, Luận văn Thạc sĩ Khoa học giáo dục, Hà Nội.
3. Ngô Quang Sơn (2003 - 2009), *Tập bài giảng Công nghệ thông tin và ứng dụng công nghệ thông tin cho các lớp Cử nhân và Thạc sĩ quản lý giáo dục của Đại học Quốc gia, Đại học Sư phạm Hà Nội*.
4. Ministry of Education (Singapore) (2003), *Primary mathematic 5*, Fairfield Book Publishers Pte Ltd.
5. Education Testing Centre (The University of New South Wales - Australia) (2003), *Mathematics Assesment 3*.